

hudih besed. Ekonomija je v njih. Ali če hočete grozo Cankarjevih simbolov ali Bevkovih refleksij! V malem povedo več in za Levstikovo delo je le dobro, da stara Kastelka ne govori o politiki, kakor bi pisatelj rad, in nobena umetniška nesreča ni, če sanjari najmlajši gad o zakonito dovoljenem poldrugem milijonu. Zdi se skoro, da je Levstik imel le preveč besede in premalo Besede, ko je snoval svoje delo, kajti svojo snov je izčrpal v stilu. Manjka stvarnika, ali če hočete, pravega poeta.

So knjige, ki v gotovih dobah nalagajo zahtevo po priznanju. Podkupujejo s svojo vsebino, vredno pietete. To je in ostane bistvo Levstikove knjige, zato bo vedno imela svoje bravce. Zato ji bo sledila še kaka izdaja pa tudi Levstikovo ime se bo po nji sodilo. France Koblar.

Josip Jurčič: Spisi. Tretji zvezek: Deseti brat. — Nemški valpet. Založila Jugosl. knjigarna, 1922. Osmi zvezek: Ivan Erazem Tatenbah. — Bojim se te. — Črtica iz življenja političnega agitatorja. — Telečja pečenka. — Šest parov klobas. — Po tobaku smrdiš. — Ženitev iz nevoščljivosti. — Andreja Pajka Spomini starega Slovenca. Založba ista, 1923. Urednik: dr. Ivan Grafenauer.

Med vsemi Jurčičevimi spisi bo »Deseti brat« pač ostal najljubše čtivo. Čim večkrat ga človek čita, tem več lepote vedno znova najde v njem. Zlasti kdor si je enkrat sam ogledal tisti kraj nad Muljavo, kjer so stale Slemenice, tisti travnik s potokom, tisto tiho cerkvico, in pa Muljavo samo, kjer je stala Obrščakova gostilnica s tolikanj slavnimi in nam tolikanj dragimi gosti, tisti s posebnim užitkom zopet in zopet primerja klasični Jurčičev opis kraja z resničnostjo same. Že sam »Deseti brat« nudi razlogov dovolj, da še danes imenujemo Jurčiča našega največjega plastika, nazornega pripovedovavca. Prizorov zlasti iz nekaterih njegovih del (Deseti brat, Sosedov sin, Domen itd., itd.) človek ne pozabi nikdar več. — Do zadnjega časa smo iz slovstvene zgodovine vedeli, da se je Jurčič učil pri Angležu W. Scottu; vendar podrobnega nismo vedeli; zdaj nam je Scottov »Starinar« — dasi še ni preveden — dobro znan iz dr. Prijateljvega uvoda in dr. Grafenauerjevih »Opomenj«. Tudi Levstikovo zasebno kritiko, v pismu Jurčiču poslano, poznamo šele od l. 1917. (ne 1907, kakor je pri dr. G. str. 233 tisk. pomota). Vse to nam pomaga, da še z večjo pozornostjo čitamo, na Jurčičevo umetnost le še bolj pazimo. Na nekaterih mestih kar tipljemo, kako v slogu gre Jurčič za Levstikom. N. pr. tisto brezvezje v Krjavlju (pri dr. G. str. 42): »Smolo bral, kislega mleka itd.« živo spominja na klasični asindeton iz odlomka Levstikovega »Deseti brat«, kako je na Kalcu z otroki po vrtu skakal itd. itd. Grafenauerjeva ljudska izdaja je zlasti s tem označena, da ima neizpremenjeno besedilo in besedni red, le pravopis je sedanjemu prilagodén in nekateri (pa le redkokje) izrazi so nadomeščeni. »Opomb« bi bilo semtertja treba nekoliko več, n. pr. k str. 27, v. 8 sp., 63, v. 15 (ciničen), in še par mest; v obče pa so zadostne in točne. (Str. 81.

82. sv. Kozmek in Damijan — bi kazalo omeniti, da sta to župna zavetnika na Krki; odtod njih pogosto v misel jemanje pri Krjavlju i. dr.)

»Nemški valpet« (prvič natisnjen l. 1867 v Slov. Glasniku) kaže vso nezmanjšano pripovedovavno silo Jurčičevo; »Erazmu Tatenbahu« pa se res pozna, da Jurčič — inter arma — ni imel časa, da bi bil snov podredil ideji. Zelo dober in pregleden pa je urednikov uvod v ta roman: str. 191—201. — Med feljtoni je v »Telečji pečenki« spet ves Jurčič. — V Pajkovih spominih na podlagi »Opomb« vidimo, koliko je Jurčičevega. — Ker urednik ponatiskuje tudi najmanjše podlistke, je dokaz, da hoče njegova izdaja prinesiti Jurčičevo leposlovno delo celotno. J. D.

Dr. Janez Ev. Krek: Izbrani spisi. I. zvezek. Mlada leta (1865—1892). Uredil Ivan Dolencec. V Ljubljani, 1923. Založilo društvo Dr. Janez Ev. Krek v Ljubljani. V komisiji Nove Založbe v Ljubljani, Kongresni trg 19. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. Str. 188.

Čim bolj nas loči čas od njega — velikega delavca in dobrotvora slovenskega, tem bližji nam je, ker nam raste v program in simbol slovenstva. Bodi v mestu, na poti, v vasi, na gori, doma in v društvu, govori z inteligentom, sezi delavcu v roko, vošči kmetu dobro srečo — nanj se spomniš, njegov spomin te oživi in malodušnost mora izginiti, ker njegov duh kliče: Delaj iz ljubezni! Delo iz ljubezni je blagoslovljeno in njegovim sadovi pomenijo življenje!

Redki so možje, ki pomenijo program posamezniku in celoti, segajoč iz časa v čas. Krek se je zapisal v ljudi in v zemljo s svojim delom. Po njem, ž njim in v njem bomo živeli in rastli — proti njemu bomo hiralí in zoreli smrti!

V času malodušnosti, v času tope in trpke resignacije, v času hvalivecev temporis aeti, v času ogabnih gonj, v času borbenosti, v času velikih in malih zmed je vrgel Ivan Dolencec v slovenski svet Krekova Mlada leta. Dobro delo je napravil. Rod, ki je rasel in vzrastel ob Kreku, bo z veseljem bral do podrobnosti podano in podprto Krekovo življenje, ki ga paralelno ilustrirajo njegova pisma in mladostna dela, članki in leposlovje, in videl bo, kako organično je rasel in zorel v moža, ki ga je naša zemlja vse do njega zaman čakala. Novemu rodu pa bo knjiga še toliko bolj dobrodošla.

Glede na leposlovje bi pripomnil: res je, da Krek ni bil poklicni leposlovec, a vendar bi bilo prav, če bi urednik zbral vsa njegova leposlovna dela in jih ne podajal fragmentarno. Branja vredna so še vedno in nekatera literarnohistorično celo zelo pomembna. Sicer upam, da pridemo za »Izbranimi spisi« tudi do »Zbranih spisov«!

Joža Lovrenčič.

Platon: Sokratov zagovor. Preložil in uvod napisal Anton Sovrè. Mohorjeve knjižnice št. 2, 1923. Založila Družba sv. Mohorja. Strani 102.

Dober življenjepis je pač najkrajša pot do uma in srca v svrhu prosvete najširših plasti naroda. Exempla trahunt. S prevodom »Sokratovega za-

govora (apologije)« smo Slovenci dobili življenjepis najboljšega, najplemenitejšega moža iz starogrške zgodovine, najboljšega učitelja svojega naroda, izpod peresa največjega starogrškega stilista, Platona. Doslej so pri nas ta življenjepis čitali samo gimnazijci v 7. in 8. razredu, ko se ga prevajali iz starogrščine; sedaj je dostopen vsem, četudi nimajo gimnazije za seboj. Vsem je dostopen, pravim, vsakemu, da ima le veselje za resno branje in globlje razmišljanje. Res je sicer, da nas knjiga vodi daleč nazaj v starogrške Atene, v leto 399. pred Kr., v precej zamotane kulturne razmere, nastale iz delovanja raznih modroslovnih struj (Joncev, Pitagore, atomistov, Eleatov) ter prosvetiteljev, kakršni bi bili sofist, v modrovanje moža, ki je s svojo preprosto metodo, z indukcijo, skušal jasne pojme ustvarjati v glavah svojih Atencev, a si je pri tem nakopal toliko sovraštva, da je moral v tem boju za čisto resnico umreti, res, da je vse to daleč za nami, toda prelagatelj je umetnik, ki nam je z uvodom in prekrasnim prevodom »Zagovor« tako približal, da se nam zdi, kakor da se ta zagovor vrši danes v justični palači v Ljubljani na Kralja Petra trgu, kjer se mora star, moder mož zagovarjati zaradi obtožbe protidržavnosti, in ki govori nekako takó, kakor bi govoril Levstikov Martin Krpan ali Jurčičev Kerjavelj (ne mislim vsebinsko, ampak — to se razume — jezikovno!). Prav v tem obstoji Sovretova umetnost: Platonovo starogrščino, ta najlepši cvet grške proze, je presadil na slovenska tla, nekako tja, kjer živi in govori dolenski kmet. Ta prevod ni papir, ampak je — vsakdanje življenje.

Tu se uresničuje tisto naše pričakovanje, katero smo že davno na tihem gojili, da bodo prevodi grških in latinskih klasikov tudi naši slovenščini dali, kar so dali angleščini, francoščini, italijanščini, nemščini itd., t. j. novega bogastva idej in izražanja. Preprosti naš človek, ki ne bo gledal na jezikovno dovršenost, bo — o tem sem prepričan — s solzami v očeh bral (zlasti n. pr. pogl. 17. ali 29.—33.), kako pozna stari Sokrates le eno dolžnost, izpolnjevanje dolžnosti, od božanstva mu naložene; z začudenjem bo bral, da je že štiri stoletja pred Kr. izrekel plemeniti pogan besede: »Ubogal bom rajši Boga nego vas (sodnike).« — Kdor se zanima za narodno gospodarstvo, bo z zadoščenjem čital Sokratov izrek (pogl. 17.): »Ne izvira iz bogastva krepost, ampak iz kreposti bogastvo...« Marsikateri profesor pa, ki je morda ta »Zagovor« s svojimi učenci že kterikrat prevajal v slovenščino, se bo večkrat, prav dostikrat strmeč za glavo prijel: »Kako lepo, kako po domače je prevedeno, in jaz nisem slutil, da je to mogoče!« Prelagatelj je čudovito dobro doma v slovenski sinonimiki. Naj navedem le en primer: za grški glagol *eksetázein* rabi poleg običajnega »izprašujem«, »preiskujem« še: pretipavam, devljem na rešeto, presejavam, predrzavam, dobim na pretres... Kako nepričakovano so prevedeni vzkliki, n. pr. *ô pros Diós* — Bog te je dal! Ne Día — Bogu bodi potoženo! itd. Ni ga poglavja, kjer ne bi po parkrat zadeli

na tako nepričakovano, genialno prevedbo. Prelagatelj je naravnost razsipen s slovenskimi rékli. Dočim n. pr. Platon v poglavjih 5. 6. 7. 8. rabi isti glagol *ea* (t. j. sem šel), prof. S. rabi: sem jo mahnil, sem jo krenil, sem romal... Na vsak korak vidimo reminiscence iz naših najboljših pripovednikov (n. pr. iz Iv. Cankarja: *theús u nomizo*, sem očiten grešnik in nevernik). Takó more delati seveda le, kdor ima oba jezika popolnoma v oblasti. — V par slučajih, se mi zdi, pa je šel predaleč. Tisti moderni izrazi: generali, interesi, tirade, s korajžo (19.), kariera... nam slika — se mi zdi — razdirajo. Tudi za grški ton *faskonton dikastón* (pogl. 32.) si jaz ne bi upal rabiti »tistih-le kadijev«. Mar so vsi kadiji krivični? Za grški *diabolé* ima prelagatelj zopet več lepih izrazov; ampak najbolj bi meni ugajal: predsodek. (Plevel obrekovanja iz sre vzeti v pogl. 2. se mi ne zdi srečno.) V pogl. 18 bi grški *myops* jaz prevedel obad, brencelj. Ves tekst to zahteva. Tudi Wilamowitz, Platon, 1918, prevaja tako. — S pisavo grških imen se bomo pa težko sprijaznili. Je res velik križ to vprašanje. Kako čudno se čita n. pr. *Kephižan*, *Sphečan*..., ki ima pol grške, pol slovenske obleke! — Končno naj pripomnim, da je pomotoma izostalo rojstno leto Sokratovo; tudi o Platonu bi bilo treba par življenjepisnih podatkov. Carlyle pravi nekje (»Značaj«): »Značajni možje so živa vest sodobnikov.« Res je to; to je bil Sokrates za svoje sodobnike; bil jim je brencelj, ki jih je neprestano dramil iz duševne lenobe. Tudi ta klasični prevod bo živa vest, bo brencelj (*myops*) za slovenske profesorje klasičnih jezikov, ki jim bo neprestano brencal v ušesa: Ali se zavedaš, do kolike lepote se lahko povzpne v šoli prevod klasikov s skupnim delom učencev in — tvojim? (P. S. »Freund« ali »Schulmann« Sovretov prevod seveda noče biti.)

Dr. J. D.

Brata Gasparija: **Pratika za deco**. Ljubljana, 1924. Zvezna tiskarna in knjigarna. — Originalno domačo knjigo za deco sta sestavila brata Gasparija. Maks je zasnoval ilustracije v črni in rdeči barvi, Tone je zložil tekst. Dekorativni motivi so posneti po ljudski umetnosti. Uvodna stran pojasnjuje v verzih in sliki 4 letne čase. Naslednje je organizirano tako, da sta vedno dve skupaj obrnjeni strani posvečeni enemu mesecu. Na levi se nahaja v sliki in pesmi opevan kak markanten doživljaj dotičnega meseca; tu sta tekst in risba skupaj enotno zasnovana po Maksu. Na desni pa v dekorativnem okviru iz narodne ornamentike in zvezdnih znamenj kratek, za dotični mesec prilagojen tekst, ki v aforističnem slogu opozarja na najvažnejše dogodke meseca. Zunanji vtis knjige je precej zadovoljiv; vendar pa splošni okvir kvarji in razbije na koncu drobno tiskani dnevni koledar, ki bi naj bil rajši odpadel, če si ga aranžer ni upal spraviti v organično dekorativno zvezo z ostalim. Podrobni koledar bi bil tem lažje izostal, ker knjiga vidno ni v prvi vrsti koledar, ampak ima zabavnovzgojen namen, celo narodnovzgojen. Verska stran pratike je potisnjena v veliki meri na stran in je vpoštevana le tam, kjer je v ozki zvezi z letnimi domačimi